

A fények ünnepe: Hanuka

A zsidó naptár szerint ebben az esztendőben december 8-án kezdődött s – folyóiratunk decemberi száma megjelenésének napján – december 15-én ér véget a zsidóság nyolc napig tartó ünnepe, a *hanuka*. Egy három évig tartó szabadságharc utolsó, s a rákövetkező béke első – máig ható – eseményére emlékeznek ilyenkor.

A zsidó szabadságharcosok, a Makkabeusok, három évig tartó küzdelem után felszabadították hazájukat, s annak legfőbb városát a megszálló szíriai görögöktől. A harc időszámításunk előtt 165-ben, Jeruzsálemben ért véget.

A hanuka „felavatást” jelent. A győztesek ugyanis újra birtokba vehették a zsidók szentélyét, a jeruzsálemi templomot. Ahhoz, hogy ismét hitük szerint, vallási célra használhassák, újra fel kellett avatni, hiszen korábban a pogányok tartottak benne mindenféle szertartásokat. A legyőzött és menekülve távozó ellenség ráadásul annyi időt még szakított magának, hogy megszenteltelenítse a szent olajat tartalmazó korsókat. A Talmud elbeszélése szerint Juda Makkabi, a zsidó szabadságharcosok vezetője a szentély örökmécsesének meggyújtásához csak egyetlen korsó olajat talált...

A Talmud így számol be erről a dicsőséges napról: „amikor a győztesek bementek a szentélybe olajat keresve, a hogy meggyújtásák a lángot a hétkarú kandeláberen, mindössze egy kis korsó olajat találtak, amely érintetlen volt, és rajta volt a főpap pecsétje. Csak egy napra való olaj volt a korsóban, de csoda történt: a láng nyolc napig égett”.

Bár ezt az ünnepet, a Misna (az első héber írásos zsidó törvénygyűjtemény) nem említi, már az esemény első évfordulóján imádkozással és énekszóval emlékeztek meg a nevezetes csodáról. Chátám Szófer, a jeles pozsonyi rabbi szerint a Misnából való mellőzése egyszerű okokra vezethető vissza. Jehuda, a Misna szerkesztője, Dávid király leszármazottja volt, azok pedig, akik a szír-görög elnyomók elleni felkelést vezették leviták voltak, akik nem tartoztak az uralkodó Júda törzshöz. Jehuda, a fejedelem ezért trónbitorlóknak tekintette őket, s meg sem emlékezett a tetteikről.

Mint minden igazi ünnepnek, ennek is megvannak a maga külsőségei. A legfontosabb kellék az úgynevezett hanuka-gyertyatartó, ami 8+1 ágú. Minden naplementekor eggyel több gyertyát gyújtanak meg (ezért a nyolc kar), de egy kilencedik őrláng is lobog mellettük, mert erről a kisegítő gyertyalángról gyújtják meg a többi (ez a szerepe a kilencedik ágának). A kilencedik gyertyakar általában a középsőre merőleges, ezért nem látszik szemből csak a – hanuka-menórának is – nevezett gyertyatartóban egymás mellett sorakozó nyolc viaszrúd.

Naftali Kraus egy, a hanukáról írt tanulmányában megjegyzi: a hanukának van egy különleges jellege. Kötelező ugyanis ilyenkor a csodát közhírré tenni (pírszum hánész), ezért a Menórát ki kell tenni az ablakba.

A hanuka nyolc napja alatt a zsidó körökben nem mondanak gyászbeszédet, és nem böjtölnek, hanem bőséges lakomával, nemcsak a szűk családi, hanem a tágabb baráti körben is ünnepelnek. Az ünnepi asztalról szinte elmaradhatatlan a fánk és a karikára szelt, olajban kisütött burgonya.

A zsidó vallási körben a gyerekeknek a hanuka beköszönte az ajándékosztó nap. Mikulásuk és karácsonyuk nem lévén, ők ilyenkor kapják meg szeretteiktől a várva várt meglepetéseket.

háes